

SPRAWOZDANIE SEKCYI SZKOLNEJ

RADY MIASTA

O WYŻSZYCH KURSACH

DLA KOBIET

przy Muzeum techniczno-przemysłowem

W KRAKOWIE.

NAKŁADEM GMINY MIASTA KRAKOWA.
W drukarni A. Koziańskiego w Krakowie, ul. Karmelicka 2.
1892.

Świetna Rado miasta Krakowa!

W dniu 5 listopada 1891 r. uchwaliła Świetna Rada utrzymać wyższy zakład naukowy dla kobiet, założony przez ś. p. Adryana Baranieckiego na rok szkolny 1891/2 na dotychczasowych podstawach organizacyjnych, i wyznaczyć na ten cel kredyt do wysokości 2000 zlr., a w końcu wezwała Sekcyę szkolną, aby ta co do dalszego losu tegoż zakładu, przedłożyła odpowiednie wnioski.

Tymczasem grono nauczycieli rzeczzonego zakładu wniosło w tej sprawie przez swego przewodniczącego do Świetnej Rady podanie w dniu 12 maja b. r., do którego załączyło projekt Statutu organizacyjnego zakładu, tudzież program nauk, mających być w nim udzielanych. Treść podania tego i jego załączników, przydzielonych przez Świetną Radę Sekcyi szkolnej do sprawozdania, ogłoszoną była w dziennikach i zapewno znaną będzie Szanownym Członkom Świetnej Rady.

Sekcyja szkolna, czyniąc zadość wezwaniu Świetnej Rady, składa następujące sprawozdanie.

Ś. p. Adryan Baraniecki, zakładając w mieście naszym wyższe kursa dla kobiet, miał niewątpliwie szeroki plan na myśli, zamierzał bowiem stworzyć instytucyę, jakiej nigdzie na ziemi polskiej wówczas nie było, a która miała stanowić punkt atrakcyjny dla wszystkich Polek, pragnących odebrać wyższe wykształcenie naukowe. Aby zamiar ten urzeczywistnić, na to potrzeba było funduszków, a chociaż ś. p. Baraniecki nie szczędził ich z własnej kieszeni, to jednak

nie rozporządzał niemi w takiej wysokości, aby nowy zakład mógł rozwinąć w sposób, przez siebie pożądaný, zwłaszcza, że i subwencya udzielona mu na ten cel przez Świątną Radę, była bardzo skromna. Mimo to dokazał nadzwyczajnie wiele, bo kursa były z roku na rok uczęszczane coraz liczniej, pozyskały sympatyę ogólną i stały się, rzec można, prawdziwą potrzebą dla naszego społeczeństwa, które z pewną trwogą spoglądało na przyszły ich los, kiedy nieubłagana śmierć wyrwała szlachetnego ich założyciela z naszego grona.

Z prawdziwą też radością przyjęto do powszechnej wiadomości uchwałę Świątnej Rady, zapewniającą dalszy byt powyższych kursów na jeden rok, upatrując w uchwale tej zarazem zadatek dla stałego ich na przyszłość utrzymania, bo też inaczej uchwały Świątnej Rady, wzywającej Sekeyę szkolną do przedłożenia wniosków co do dalszego losu rzeczonych kursów tłómaczyć sobie było niepodobna.

A jak społeczeństwo zapatrywało się na ten zakład, tego najlepszym dowodem nader liczna frekwencya, jakiej doznał w ciągu ubiegłego roku szkolnego, skoro na pierwszy kwartał zapisało się tam 106, na drugi 104 uczennic, skoro oddział artystyczny, otwarty na 3-ci kwartał, liczył ich 30, a na sobotnie wykłady w ciągu tego czasu uczęszczało 1265 osób. Skutkiem tej frekwencji nie potrzebowało też grono nauczycieli użyć całego, wyznaczonego mu przez Świątną Radę kredytu, albowiem użyto go tylko do wysokości 901 złr., tak, iż z tego kredytu na rok przyszły zostanie nie-
tkniętych 1099 złr.

Z drugiej jednak strony miało sobie grono profesorów za obowiązek, zaproponować pewne konieczne zmiany, któreby pożyteczność zakładu podniosły i liczną dla niego frekwencyę na przyszłość zapewniły.

W tym celu potrzeba było koniecznie wyjść po za ramy tego, co dotąd było, uzupełnić nauki na wydziale tak literackim, jakoteż przyrodniczym, rozłożyć je skutkiem tego na podstawie pewnego planu w obydwóch wydziałach na dwa lata i to w ten sposób, iżby każda uczennica mogła równocześnie zapisaną być na obydwóch wydziałach, a wreszcie wypadało ułożyć organizacyjny statut, obejmujący ściśle przepisy, od którychby odstąpić nie można było.

Do rzeczzonego celu zdązał też wypracowany przez grono profesorów projekt statutu i program nauk dla wszystkich trzech wydziałów, przedłożone Świetnej Radzie, w podaniu, przydzielonem Sekcyi szkolnej do sprawozdania. Sekcja przyjęła w zasadzie rzeczony projekt statutu i program, czyniąc tylko niektóre, zdaniem jej, potrzebne w nich zmiany.

Mianowicie wykreślono w §. 1 wyraz „uniwersytecki“, jako znamię wyższych kursów dla kobiet, aby nie sądzono mylnie, iż tam będą się odbywać wykłady zawodowe w rozmiarze, przyjętym na Uniwersytetach. W §. 2 zastrzeżono także prawo nadzoru nad tymi kursami dla gminy miasta Krakowa. Następnie określono ściślej wszystkie inne paragrafy, dodając nadto do §fu 6, iż przyjęcie na uczennicę zwyczajną lub nadzwyczajną zależy od uznania profesorów, w §fie 7, że w wyjątkowych przypadkach Sekcja szkolna uwalniać może zwyczajne uczennice od opłaty czesnego, i żądając w §. 9 zatwierdzenia regulaminu przez Sekcyę szkolną.

Przy §. 9tym uchwaliła Sekcja także rezolucyę, wzywającą grono profesorów, ażeby w regulaminie, który ma być Sekcyi do zatwierdzenia przedłożonym, było uwidocznieniem, że każdy z profesorów obowiązany jest, wyłożyć cały przedmiot.

Dłuższą dyskusyę wywołał §. 8, który traktuje o egzaminach a nawet na zwyczajne uczennice nie wkłada obowiązku zdawania ich, żądając jedynie od uczennicy, pragnącej przystąpić do ogólnego egzaminu z II roku, wykazania się świadectwem z egzaminu I roku tego wydziału, na którym się egzaminowi poddać chce.

Zgodzono się wreszcie na to, aby na razie nie czynić zmiany w rzeczonym §fie, ale zaproponować Świetnej Radzie do uchwalenia rezolucyę, wzywającą grono profesorów, iżby się zastanowiło i po przebiegu dwóch lat Radzie miasta przedłożyło wnioski w tym kierunku, czy nie należy przejście z jednego roku na drugi na wydziałach literackim i przyrodniczym zawisłym uczynić od poprzedniego zdania egzaminu z roku Igo. Chcąc zaś w części przynajmniej zadość uczynić potrzebie pewnej nad uczennicami kontroli, Sekcja skreśliła zawarte w rzeczonym §fie ograniczenie profesorów do odbywania ćwiczeń praktycznych i konwersato-

ryów z wykładanego przedmiotu do jednego tylko razu na miesiąc.

W programie nauk wydziału literackiego, Sekcja uczyniła te ważniejsze zmiany, że przy historii powszechnej umieściła obok średnich również starożytne wieki, że następnie przy historii XIX. wieku poleciła uwzględnić także organizację państw nowożytnych i że wreszcie wykreśliła zupełnie zaprojektowany w języku francuskim wykład literatury francuskiej i lekturę francuską a to z tej przyczyny, że uczennica zwyczajna musi zapisać się na wszystkie przedmioty, programem objęte, a przecież przypuścić należy, że nie wszystkie uczennice, które się na powyższy wydział zapisywać będą, posiadają język francuski. Inne zmiany, mniej ważne, odnosiły się albo do dokładniejszego określenia przedmiotu, albo do zmiany liczby godzin wykładowych.

Obszerniejsza dyskusya wywiązała się nad przedmiotem gospodarstwa domowego i gospodarstwa wiejskiego. Wyrażono przekonanie, że teoretyczny wykład przedmiotów tych w stosunkowo nie wielu godzinach albo bardzo mały, albo wcale żadnego nie przyniesie pożytku, że natomiast praktyczne wyuczenie pewnych gałęzi gospodarstwa domowego mogłoby mieć o wiele donioślejsze znaczenie.

Z tej też przyczyny, nawiązując oraz do wniosku, jaki w tej sprawie przedłożył Świetnej Radzie r. m. Dr. Jordan, uchwaliła Sekcja, zaproponować Świetnej Radzie do uchwalenia rezolucję, wzywającą grono profesorów do zastanowienia się i przedłożenia Radzie miasta wniosków w tym kierunku, czy nie należy zaprowadzić szkoły gospodarstwa domowego bądź przy wyższych kursach dla kobiet, bądź osobno.

Co się nareszcie tyczy kwestyi finansowej, to nie ma jeszcze w tej chwili takich pewnych danych, na podstawie których możnaby dokładnie obliczyć, jaką kwotą fundusze miasta do utrzymania wyższych kursów dla kobiet miałyby się przyczyniać. Im liczniejszą będzie frekwencya, tem większy wpływać będzie dochód z czesnego i tem mniejszą byłaby potrzebna subwencya z funduszy miejskich, mimo to, że rozszerzony plan naukowy wymagać będzie znacznie wyższych od dotychczasowych kosztów.

Że grono profesorów postępuje przy wydatkach bardzo ostrożnie, tego najlepszym dowodem jest okoliczność

ta, iż mając przez Świątą Radę na rok 1891/2 przyzwolony kredyt do wysokości 2000 zł., spożytkowało go tylko w kwocie 901 zł. Grono to, mając zaprojektowany szerszy plan nauk na oku, zestawilo też w przybliżeniu budżet na rok 1892/3 na przypadek, jeżeliby Świątą Rada do zaprojektowanych zmian przychylić się raczyła i to w sposób taki, że wydatki roczne na utrzymanie Wydziału literackiego przyjęło w kwocie 1624 zł., dochody własne (z czesnego i innych opłat) w kwocie 1120 zł., wydatki na Wydział przyrodniczy w kwocie 1584 zł., dochody w kwocie 920 zł., wydatki wreszcie na Wydział artystyczny w kwocie 1980 zł., dochody w kwocie 1320 zł. — czyli razem dochody w kwocie 5188 zł., wydatki w kwocie 3360 zł., skutkiem czego niedobór, mający być pokrytym z funduszków miejskich wynosiłby rocznie 1828 zł. w. a.

Grono profesorów wyraża wprawdzie nadzieję, że faktycznie wydatek roczny, któryby miasto ponosić musiało, nie dosięgnie nawet 1800 zł., a nadzieję tę opiera tak na danych statystycznych z frekwencji lat dawniejszych, jak i na wyniku finansowym z roku co dopiero ubiegłego, mimo to jednak prosi o dozwoleńie kredytu na rok następny w wysokości 2500 zł., bo tylko w takim razie można będzie pomyśleć o sprawieniu niektórych pomocniczych środków naukowych, niezbędnych dla Wydziału artystycznego i przyrodniczego.

Sekcya szkolna tem chętniej popiera to żądanie, skoro jest przekonana, że grono profesorów bez potrzeby z pewnością nie nadużyje przyzwolonego sobie kredytu, że następnie nieszczęsna epidemia, która nawiedziła nasze miasto, może w bieżącym właśnie roku szkolnym spowodować mniej liczną frekwencję i że wreszcie w razie licznej frekwencji koszta administracyi skutkiem możliwego przyjęcia pomocnika ze strony dyrektora muzeum musiałyby się zwiększyć.

Sekcya szkolna wnosi przeto:

Rada miasta uchwali:

I. Zatwierdza się przedłożony projekt statutu organizacyjnego wyższych kursów dla kobiet imienia Dra Adryana Baranieckiego przy Muzeum techniczno-przemyslowem w Krakowie, oraz program nauk dla Wydziałów literackiego, przyrodniczego i artystycznego w tychże kursach.

II. Na utrzymanie rzeczonych kursów dozwala się na rok 1892/3 kredyt w wysokości 2500 zł.

III. Wzywa się grono profesorów powyższych kursów:

1) ażeby się zastanowiło i po przebiegu dwóch lat Radzie miasta przedłożyło wnioski w tym kierunku, czy nie należy przejście z jednego roku na drugi na Wydziałach literackim i przyrodniczym zawisłym uczynić od poprzedniego zdania egzaminu z roku I-go.

2) ażeby się zastanowiło i Radzie miasta przedłożyło wnioski w tym kierunku, czy nie należy zaniechać wykładów z gospodarstwa domowego i wiejskiego a natomiast zaprowadzić szkołę gospodarstwa domowego bądź przy wyższych kursach dla kobiet, bądź osobno.

3) ażeby w regulaminie, który ma być Sekcyi szkolnej przedłożony do zatwierdzenia, zostało uwidocznionem, iż każdy z profesorów obowiązany jest, wyłożyć cały, program mu przydzielony przedmiot.

Kraków 19 października 1892.

Z o 11

sprawozdawca.

PROJEKT

statutu organizacyjnego wyższych kursów dla kobiet

imienia dra Adryana Baranieckiego

przy Muzeum techniczno-przemyslowem w Krakowie.

1. Wyższe kursa dla kobiet mają na celu umożliwienie kobietom nabycia wyższego wykształcenia w zakresie nauk literackich i przyrodniczych, oraz uzyskania głównych podstaw do dalszego samodzielnego kształcenia się w rysunkach, malarstwie i modelowaniu.

2. Kursa utrzymuje i wykonywa nad nimi nadzór, jaki uzna za odpowiedni, gmina miasta Krakowa.

3. Kursami kieruje grono profesorów, wybrane przez Radę miejską, które wybiera z pośród siebie przewodniczącego z końcem roku na rok następny. Przewodniczący zastępuje zakład na zewnątrz i wobec Rady miejskiej i wykonywa nadzór nad tokiem nauki i porządkiem w zakładzie. Grono nauczycieli proponuje Radzie w razie potrzeby profesorów wykładających przewidziane w programie nauk przedmioty, wybiera prelegentów na nadzwyczajne wykłady, przedkłada różne sprawozdania, tudzież układa budżet zakładu. Rachunki prowadzi kustosz lub inny urzędnik Muzeum techniczno-przemysłowego.

4. Kursa wyższe dla kobiet składają się z trzech wydziałów: literackiego, przyrodniczego i artystycznego, oraz z nadzwyczajnych publicznych jednogodzinnych wykładów, których celem jest uzupełnienie pewnych działów nauki, mających ogólniejsze znaczenie a związanych z zakresem przedmiotów literackich i przyrodniczych, stale w program nauk wchodzących. Program nauk w każdym z trzech wydziałów określa osobny plan naukowy, rozłożony w wydziale literackim i przyrodniczym w zasadzie na dwa lata, a w artystycznym na jeden rok.

5. Nauka na kursach wyższych odbywa się w ciągu roku na wydziale przyrodniczym i literackim przez dwa kwartały (t. j. od początku listopada do końca kwietnia), na wydziale zaś artystycznym przez trzy kwartały (t. j. od początku października do końca czerwca). Na wydziale literackim i przyrodniczym odbywa się nauka w godzinach od 9 przed południem do godziny 1, i od godziny 3 po południu do godziny 7 wieczorem, na wydziale zaś artystycznym w godzinach porannych i południowych.

6. Na kursa wyższe dla kobiet uczęszczać mogą za opłatą czesnego lub za biletami wstępu:

a) Uczennice zwyczajne, które zapiszą się na wszystkie przedmioty wydziału przyrodniczego lub literackiego, lub jeden z przedmiotów wydziału artystycznego.

b) Uczennice nadzwyczajne, które zapiszą się tylko na jeden lub kilka przedmiotów wydziału literackiego lub przyrodniczego.

c) Słuchaczki wolne, uczęszczające tylko na nadzwyczajne publiczne sobotnie wykłady.

d) Kobiety przychodzące tylko na pojedyncze lekcje za biletami wstępu.

Przyjęcie na uczennicę zwyczajną lub nadzwyczajną zależy od uznania profesorów.

7. Uczennice zwyczajne opłacają czesne w wysokości 1 złr. 50 ct. od godziny wykładowej w tygodniu, czyli przynajmniej 18 złr. za każdy kwartał wydziału literackiego lub przyrodniczego.

Uczennice nadzwyczajne wydziału literackiego i przyrodniczego opłacają czesne w kwocie 2 złr. od godziny wykładowej w tygodniu.

Bilet wstępu na nadzwyczajne (sobotnie) wykłady, oraz bilet wstępu na jedną lekcję w zakładzie, kosztuje za każdym razem 50 ct.

Uczennice zwyczajne II. roku wydziału literackiego opłacają za wykłady sobotnie czesne w kwocie 1 złr 50 ct. na kwartał.

Na wydziale artystycznym obowiązują następujące opłaty:

a) Czesne oddziału rysunków ornamentowych (4 godziny tygodniowo) 8 złr. na kwartał. b) Czesne oddziału rysunków z gipsów (8 godzin) 16 złr. na kwartał. c) Czesne

oddziału rysunków z natury i malarstwa (6 godzin) 12 złr. na kwartał. d) Czesne oddziału malarstwa akwarelowego (2 godziny) 4 złr. na kwartał. e) Czesne oddziału modelowania (4 godziny) 20 złr. na kwartał. f) Czesne na wykłady historii sztuki (3 godziny) 3 złr. na kwartał.

Od opłaty czesnego może w wyjątkowych przypadkach uwalniać Sekcja szkolna Rady miejskiej na polecenie grona profesorów te uczennice zwyczajne, które przynajmniej już jeden rok uczęszczały regularnie i wykazały się świadectwem dobrze odbytego egzaminu.

8. Uczennice zwyczajne oraz nadzwyczajne mogą przystępować z końcem roku szkolnego do egzaminów bądź to ogólnych z wszystkich przedmiotów, objętych programem nauk właściwego wydziału (przyrodniczego lub literackiego), bądź też tylko z pojedynczych przedmiotów. Egzamina ogólne odbywają się bezpłatnie, egzamina zaś z pojedynczych przedmiotów za opłatą 2 złr. od przedmiotu.

Do egzaminów ogólnych II. roku na wydziale przyrodniczym lub literackim wolno przystępować tylko po złożeniu pierwszego egzaminu właściwego wydziału.

Uczennice zwyczajne wydziału artystycznego mogą otrzymać z końcem roku szkolnego świadectwa postępu.

Celem przekonania się o stopniu korzystania z wykładów, wolno każdemu profesorowi na wydziale literackim i przyrodniczym urządzać od czasu do czasu w godzinach wykładowych praktyczne ćwiczenia lub konwersatorya z wykładanego przedmiotu.

9. Bliższe szczegóły co do toku nauki, zakresu działania grona nauczycielskiego tudzież obowiązków i praw przewodniczącego grona, określi osobny regulamin, który zatwierdzi Sekcja szkolna Rady miasta.

Program nauk wydziału literackiego.

Rok I. Kwartał I-szy (12 godzin tygodniowo). 1) Historia polska część I. (Piastowie) 2 godziny. 2) Historia powszechna część I. (Starożytne i średnie wieki) 3 godziny. 3) Historia literatury polskiej część I. 4 godziny. 4) Historia sztuki część I. (Architektura, rzeźba) 3 godziny.

Kwartał II-gi (12 godzin tygodniowo) 1) Historia polska część II. (Jagiellonowie) 2 godziny. 2) Historia powszechna część II. (Dzieje nowożytne do końca XVIII. wie-

ku) 3 godziny. 3) Historia literatury polskiej część II. 4 godziny. 4) Historia sztuki część II. (Malarstwo) 3 godziny.

Rok II. Kwartał I. (11 godzin tygodniowo*) 1) Historia polska część III. (Królowie elekcyjni) 2 godziny. 2) Zasady psychologii 2 godziny. 3) Zarys historii filozofii 3 godziny. 4) Historia literatury powszechnej część I. 4 godziny.

Kwartał II. (11 godzin tygodniowo*) 1) Historia XIX. wieku ze szczególnem uwzględnieniem dziejów Polski, oraz organizacyi państw nowożytnych 4 godziny. 2) Zasady wychowania 2 godziny. 3) Etyka chrześcijańska 2 godziny. 4) Historia literatury powszechnej część II. 3 godziny.

Program nauk wydziału przyrodniczego.

Rok I. Kwartał I-szy (12 godzin tygodniowo). 1) Arytmetyka i geometrya 3 godziny. 2) Chemia nieorganiczna 2 godziny. 3) Fizyka część I. 3 godziny. 4) Gospodarstwo domowe 2 godziny. 5) Geografia fizyczna krajów Polski 2 godziny.

Kwartał II-gi (12 godzin tygodniowo) 1) Kosmografia 3 godziny, 2) Chemia organiczna 2 godziny. 3) Fizyka część II 3 godziny. 4) Gospodarstwo wiejskie 2 godziny. 5) Zasady mineralogii 2 godziny.

Rok II. Kwartał I-szy (12 godzin tygodniowo). 1) Zoologia część I. 2 godziny. 2) Botanika część I. 3 godziny. 3) Zasady geologii 2 godziny. 4) Chemia codziennego życia 2 godziny. 5) Fiziologia wraz z początkami antropologii 3 godziny.

Kwartał II-gi (12 godzin tygodniowo). 1) Zoologia część II. 2 godziny, 2) Botanika część II. 2 godziny. 3) Ogrodnictwo i warzywnictwo 2 godziny. 4) Zasady biologii 2 godziny. 5) Zarys ekonomii społecznej 2 godziny. 6) Hygieny 2 godziny.

Program nauk wydziału artystycznego.

Wydział artystyczny obejmować ma następujące oddziały i przedmioty.

1) Oddział rysunków ornamentowych 4 godziny tygodniowo przez trzy kwartały. 2) Oddział rysunków z gipsów

*) Dwunastą godzinę w tygodniu stanowić będą nadzwyczajne publiczne wykłady różnych prelegentów, odbywać się mające w Muzeum techniczno-przemysłowem każdej soboty od godziny 12 do 1 w południe.

8 godzin tygodniowo przez trzy kwartały, 3) Oddział rysunków z natury i malowania olejnego 6 godzin tygodniowo przez trzy kwartały. 4) Oddział malarstwa akwarelowego 2 godziny tygodniowo przez trzy kwartały. 5) Oddział modelowania i rzeźby 4 godziny tygodniowo przez trzy kwartały. 6) Wykład perspektywy 2 godziny tygodniowo przez dwa kwartały. 7) Wykład anatomii artystycznej 2 godziny tygodniowo przez dwa kwartały. 8) Wykład nauki o stylach 1 godzina tygodniowo przez dwa kwartały.

Uczennice oddziału rysunków z gipsu, obowiązane są słuchać wykładów: a) perspektywy, b) anatomii artystycznej i c) nauki o stylach (bezpłatnie).

